

Hr Lauri Läänemets  
Siseminister  
Siseministeerium  
Pikk 61  
15065 TALLINN

Teie 04.03.2024 nr 1-6/2917-1

Meie 12.04.2024 nr 3.1-1/ 26-1

### **Arvamus välismaalaste seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (rändemenetluste tõhustamine) eelnõule**

Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit (ITL) on analüüsinud Välismaalaste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (rändemenetluste tõhustamine) eelnõud (edaspidi: eelnõu) ja esitab käesolevaga oma ettepanekud.

- ITL tunnustab Siseministeeriumit soovi eest tõhustada välismaalase Eestis viibimise, elamise ja töötamise menetlust.** Eelnõuga võetud eesmärk ja muudatused, mis aitavad vähendada välismaalase ja tema Eestisse kutsuja halduskoormust ja riigi menetluskoormust ning soodustada e-teenuste kasutamist ja paberivaba asjaajamist, on ITL-i hinnangul väga tervitatavad ja Eesti kui e-riigi maine seisukohalt üliolulised. Tööle ja elama asumise menetlus on suure tõenäosusega Eestisse saabuva spetsialisti esimene kokkupuude Eesti riigiasutustega ning seetõttu on digitaalne ja tõhus menetlus e-riigi esmamulje loomisel oluliseks visiitkaardiks. Kui menetlusprotsess on kaasaegne, digitaalne, e-riigi kuvandile vastav ja toimib tõhusalt, siis saab sellest kujuneda oluline konkurentsieelis Eestile välistöajõu värbamisel.
- Rõhutame, et usaldusväärse ja stabiilse tööjõu rakendamine oma ettevõtetes on ITL-i liikmete jaoks prioriteet.** Protsessi vaatest kõige lihtsam ja kiirem on ettevõtetel värvata just kohalikku kvalifitseeritud tööjõudu, mistõttu seda ka eelistatakse. IKT sektoris on aga kvalifitseeritud tööjõule suur konkurents. OSKA 2021-2027 prognoosi<sup>1</sup> järgi on aastaks 2027 vaja taseme hoidmiseks 1,5 korda enam IKT-spetsialiste, s.o vähemalt 2600 uut spetsialisti aastas. See on 7 aasta vaates kokku üle 18 000 inimese. Kõrg- ja kutseharidusest kokku tuleb aastas umbes 1050 lõpetajat-IKT-spetsialisti (7 aastaga 7350). Ehk üle 10 000 kvalifitseeritud IKT spetsialisti on nõ puudu ja nende inimeste osas on ettevõtetel tugev konkurents teiste riikidega. Selles konkurentsisis kohaliku tööjõu osas osaleb ka riik. Näeme riigi IT-majade töötajaskonna järjepidevat kasvu, kus rakendust leiavad just kohalikud IT spetsialistid.

Eelkirjeldatud konkurentsi ja kvalifitseeritud kohaliku tööjõu puudujäägi tõttu on valdkonna ettevõtted sunnitud järjest enam kaasama välistööjõudu ka kolmandatest riikidest. **Tööandjatele on tihedas rahvusvahelises konkrentsis kvalifitseeritud tööjõu üle oluline, et menetlusprotsess oleks mugav, paberivaba ja kiire.** Menetlusprotsessis kindlaks määratud menetlustähtjad võivad olla seejuures määrava tähtsusega, kas soovitud töötaja (välismaalane) üldse nõustub protsessi alustama ja Eestisse tööle asumist kaaluma. **ITL-i hinnangul on väga positiivne, et kooskõlastusel oleva eelnõuga ei kavandata menetlustähtaegade pikendamist.**

3. **ITL toetab eelnõuga kavandatud muudatusi, mis võimaldavad välismaalasel ja tema Eestisse kutsujal suhelda Eestiga elektrooniliselt ühe akna põhimõttel** ning edastada Eestis elamise ja töötamise andmeid ja dokumente korruga Politsei- ja Piirivalveameti kaudu nii Maksu- ja Tolliametile, Tööinspeksioonile kui ka Eesti Töötukassale. Praegune asutuste vahel killustatud protsess on ebamugav nii välismaalasele kui ka teda Eestisse kutsunud ettevõtjale ning ITL-i liikmed ootavad väga mugava ja kasutajasõbraliku e-lahenduse loomist.

Hetkel ei ole eelnõu seletuskirjast võimalik siiski aru saada, milline täpsemalt saab olema ühe akna põhimõttest lähtuv e-lahendus ja kuidas tagatakse selle kasutajamugavus ning tõhus toimimine praktikas. Mõistame, et see on muudatuste rakendamise etappi suunatud mure, kuna eelnõuga sätestatakse lahenduse loomiseks õiguslik alus. Samas **peame oluliseks ära markeerida, et eelnõuga seatud põhieesmärgi täitmine (menetlusprotsessi tõhustamine) sõltub suurel määral loodava e-lahenduse kvaliteedist ja läbimõeldusest.** Peame oluliseks, et lahenduse väljatöötamise oleks kaasatud ka ettevõtted, kes praktikas välistööjõu värbamisega tegelevad ja et lõpplahenduse loomisel võetaks arvesse nende kui teenuse kasutajate soove ning vajadusi.

4. Palume selgitada seletuskirjas lk 10 toodud väidet, mille kohaselt eelnõu § 5 punktides 1 ja 3 toodud muudatused aitavad vähendada tööandjate halduskoormust. **ITL-i hinnangul ei aita TÖR-i registreeringu sidumine lühiajalise töötamise registreerimisega (LTR) tööandjate halduskoormust vähendada.** See tekkitab pigem segadust ettevõtetele, sest LTR perioodi algus ei ole alati automaatselt töötamise algus. Välistööjõu relokeerumise protsessid sõltuvad mitmetest praktilistest asjaoludest nagu näiteks viisa menetlusaeg, lennuplaan, majutuse saadavus jne ning seetõttu võib algselt paika pandud töötamise algusaeg muutuda. See tähendab, et lühiajalise töötamise registreeringu jooksul TÖR-i kantud algusaega peab tööandja siiski manuaalselt muutma minema ja halduskoormus ei vähene. Vajadus töötamise algusaega edasi lükata ei ole haruldane, ettevõtete kogemusel võib seda ette tulla ligi neljandiku kolmandatest riikidest pärit töötajate puhul.

5. **ITL ei toeta eelnõu § 1 punktiga 16 kavandatavat muudatust, mille kohaselt lühiajaline Eestis töötamine on lubatud ainult pikaajalise viisa ehk D-viisa alusel ning seda ka viisavabadest riikidest tulevate isikute puhul.** Palume eelnõu koostajatel põhjendada meetme vajalikkust viisavabade riikide kodanikele.

Kõnealuse meetme vajalikkuse põhjendusena on seletuskirjas (lk 6) toodud argument, et see suunab tööandjat eelistama Eesti elanikest tööjõudu. Rõhutame veelkord, et Eesti IKT sektori ettevõtjad värbavad hea meelega kohalikku kvalifitseeritud tööjõudu (see on lihtsam ja kiirem, tööjõud usaldusväärne), kuid paraku on selle tööjõu osas sektoris puudus ja tihe konkurents (vt ka käesoleva kirja punkti 2).

Peamised probleemid D-viisa nõudega on meie hinnangul järgnevad:

- **D-viisa nõude rakendamine pikendaks märkimisväärselt väliskandidaadi jõudmist Eestisse** ja tooks kaasa olulisi lisakulutusi tööandjale ja/või välismaalasele. Eesti saatkondade nappuse tõttu tuleb potentsiaalsel töötajal pikaajalise D-viisa taotlemiseks tõenäoliselt esmalt reisida – kas Eestisse või teise välisriiki. Välisriikidest D-viisa taotlemiseks tuleb enamus juhtudel ettevõtetel lennutada töötaja teise riiki (kus asub välisesindus) ning seal oodata kuni 30 kalendripäeva viisat. Seega on täiendavateks kuludeks (mille on sunnitud tõenäoliselt kandma tööandja) lisaks D-viisa riigilõivule, tervisekindlustuse vormistamisele ja võimalikele täiendavatele reisikuludele ka Eestis või teises välisriigis viibimise kulud perioodil, mil välismaalane ootab viisat ja realselt veel tööle asuda ei saa.
- **D-viisa nõue muudab keerulisemaks, aeganõudvamaks ja kulukamaks tööandja vahetamise protsessi.** Kehtiva seaduse kohaselt on võimalik lühiajaline töötamine PPA-s registreerida, kui töösuhe endise tööandjaga on lõppenud ja uue tööandjaga seotud elamisluba ei ole veel välja antud. Elamisluba selleks perioodiks ei tühistata ning see annab elamisõiguse, kuid mitte töötamisõigust. Eelnõu puhul on lühiajalise töötamise registreerimiseks vajalik D-viisa, mida nendel inimestel ei ole, ega ole võimalik ka taotleda kehtiva elamisloa olemasolu tõttu. Seetõttu võib töövahetuse protsess võtta aega ca 3 kuud ettevalmistusest kuniks elamisloa otsus välja antakse. Praegu on see protsess kuni 15 tööpäeva + ettevalmistusaeg andmete kogumiseks. Kuna Eestis on tööandjale etteteatamisaeg 30 päeva, siis selle perioodi jooksul jõuab ka paberimajanduse korda ajada. Tulevikus peavad aga töötajad oma tööandjat informeerima 2-3 kuud ette enne töölt lahkumist.

Eeltoodust tulenevalt **teeme ettepaneku eelnõu § 1 punktiga 16 kavandatava D-viisa nõude asemel tõhustada LTR-i protsessi**, mis võimaldaks välja sõeluda need taotlejad, kellele turvalisuse kaalutlustel ei ole võimalik väljastada LTR-i. **Alternatiivse ettepanekuna palume kaaluda LTR-i alusel ilma viisata töötamise võimaldamist maksimaalselt kaheks kuuks.** Selliselt saaks viisavabadest riikidest või teisest Schengeni riigist elamisloaga Eestisse tulijad LTR-i alusel tööd alustada ajal, mil viisat taotletakse.

Juhul, kui D-viisa nõuet siiski rakendatakse, siis **peame kindlasti vajalikuks ette näha ka negatiivse mõju leevendusmeetmeid.** Negatiivseid mõjusid aitaks meie hinnangul leevendada:

- **D-viisa taotlemise viimine veebi, mille järel tehakse kõik protseduurid enne välistöötaja Eestisse saabumist.** Eestisse saabudes tuleks isikul Politsei- ja Piirivalveametis anda vajalikud biomeetrilised andmed, peale mida väljastatakse koheselt viisa ning sellega ka õigus tööle asuda.

- **Erisuste laiendamine kasvuettevõtetele ja viisavabadest riikidest tulevatele töötajatele.** Eelnõuga on ette nähtud erisused D-viisa nõudest töötamiseks tippspetsialistina, iduettevõttes, lähetatud töötajana või teenuse osutamiseks – palume selgitada, miks ei ole eelnõuga erisust D-viisa nõudest ette nähtud kasvuettevõtetele ning viisavabadest riikidest tulevatele töötajatele. **Teeme ettepaneku ettevõtetele avalduva negatiivse majandusliku mõju leevendamiseks need erisused (kasvuettevõtetele ja viisavabadest riikidest tulijatele) kehtestada.**

Loodame, et leiate võimaluse täiendada eelnõud vastavalt ülaltoodud ettepanekutele ja selgitustele.

Lugupidamisega

*/allkirjastatud digitaalselt/*

Doris Pöld  
Tegevjuht

Kadri Pungas, [kadri.pungas@itl.ee](mailto:kadri.pungas@itl.ee)